

ÜSLUP ÜZERİNE -2-

ŞABAN KUMCU

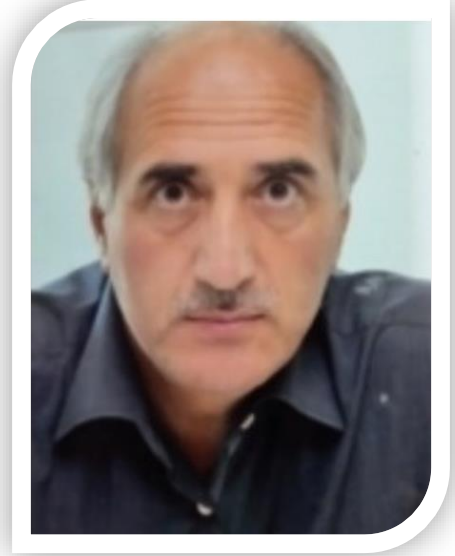
*Bir bitmeyecek şevk verirken beste,
Bir tel kopar ahenk, ebediyen kesilir.*

Yahya Kemal

Paul Claudel, “her sanat eseri tabiata sorulmuş bir sorudur. Sanatkâr bu soruyu o kadar kuvvetli bir biçimde sorar ki cevabı kendiliğinden gelir” der. **Baudelaire**, “düşünmek görmektir” diyen **Balzac**’ın üslubunu anlatırken, “bu üslubun gravür (oyma baskı) sanatıyla bir ilgisi vardır” der. Gördüğünü unutmayan hafızasıyla, hayatı ve insan ruhunu çok iyi ifade eden **Balzac**’ın eserlerinde her şeyin birkaç benzeri, eşiti, değişimi ve dereceleri vardır. *Üslubu büyüleyicidir.* Parmaklarının ucuyla yaptığı bir iki rötüştan sonra, insan ve hayat değişir. Fakat asıl büyük olan, onun ihtirası ve bu ihtirasıyla kavradığı dünyadır. Denilebilir ki **Balzac**, zaman ve mekânın sırrına sahiptir.

Teferruat mükemmeldir. Ancak, fikrin şekle bağlı olduğunu, şekli değiştirmenin fikri başkalaştırmak olabileceğini bilmek gerekir. Mükemmel kurallar, kelimelerden, özellikle seçilmiş kelimelerden bağımsız bir şekilde var olabilirler. Ancak kelimelerden sıyrılıp çırılçıplak serseri gibi dolaşan fikirlerin hiçbir kıymeti yoktur. Belki bunlar orta malı, belki de herkesin bildiği şeylerdir. Düşünceleri faydalı hale getirmek için, yazarını bekleyen ve ortada dolanıp duran fikirler; kendisini karanlıktan çekip kurtaracak kelimeleri beklerken, başka şekiller de alabilir.

Bossuet’nin fikirlerini erguvan elbiselerinden soyunuz ne değeri kalır..? Sanatta hayat denilen şey, şekilden bağımsızdır. Belki bu o kadar açık değildir. Belki de bunun

hiçbir manası yoktur. Aslında güzel ve orijinal bir şekli olan herhangi bir eser, yazıldığı yüzyılın dili öldükten sonra ayakta durabiliyorsa, bu ancak insanların taklidi ve eğitimcilerin telkiniyle olabilir. Bir eserin değeriyle ömrü arasında bir ilişki yoktur. Ün fikri, güzellik fikriyle karıştırılmamalıdır. Birincisi modaların ve zevklerin evrimlerinden tamamen bağımsızdır. İkincisi, insanların duyumları derecesinde mutlaklıdır. Şekil geçicidir, bu bir hakikattir.

Fakat özünü teşkil ettiği maddeden sonra şeklin nasıl olup da değerini muhafaza edeceğini kestirmek hakikaten mümkün değildir. *Eğer bir üslubun güzelliği kaybolur veya zamanında tozlarıyla örtülürse, bu dilin molekül yığınlarını yani kelimeleri ve bizzat moleküllerini değiştirdiğinden ve ruhi çalışmanın çatlaklar, sarsıntılar olmadan yapılamamasından ileri gelir.* **Angelico**’nun freskleri “geçip gittiyse” bu onların zamanla güzelliklerini kaybetmelerinden değil, rutubetin tesiriyle yağlı boyanın ve çimentonun kabarmasından, bozulmasından ileri gelmiştir. Diller de çimento gibi kabarıp pul pul olurlar. Daha doğrusu durmadan kabuklarını değiştirmek suretiyle yaşayabilen, ilk gelen baharda üzerlerine kazılmış olan aşıkların adlarını, kendiliklerinden yosunlar üzerine düşüren çınarlar gibidir.

Fakat geleceğin ne ehemmiyeti vardır ki..? Kozmik mimar, halk için çalışan zanaatkar,

doktor, sanatçı, duvar ustası ve meslek sahipleri gibi yeni bir şeyler ortaya çıkarmak elimizden gelseydi bile, karaladığımız gibi kalmayacak olana, insanların takdirinin ne kıymeti olabilirdi ki..? *Dante'nin Virgilius'u* ebedileşmiş olan şerefini hayatın ötesinde yaşıyordu. Onun, sanata ve tabiata göre geçici ve ömürsüz de olsa, melekler için yazıyormuş gibi yazması ve mümkün olan güzelliklerin en güzelini ortaya çıkarması insanlığa bıraktığı bir armağandır.

Eski el kitaplarının süslü üslupla sade üslup, yükseği ile ortası arasında yaptıkları o çok eğlendirici ayrımlar yanında ; aslında *iki çeşit üslup vardır*. Kötü üslup, orijinal üslup. Eğer ortadan iyiye doğru giden derecelerde yapıldığı gibi kötüden en kötüye giden dereceleri de saymak uygun görülseydi, sonsuz bir renk silsilesi meydana gelirdi. *Üslup iyi olsun kötü olsun düzeltilemez. Üsluba el uzatılmaz*. En beylik kelimelerden ve daima kullanılan tabirlerden beklenmedik tesirler elde edilmez ki... Bir üslupta klişe (kalıplaşmış, basmakalıp söz) olarak bulunan bir deyim diğer bir üslupta tekrar olarak bulunabilir. *Kendisinden yaka silktirmenin yegâne çaresi, aklına geleni söylemekse, hoş gitmenin sırrı da anlaşılmaya bile yetmeyecek kısalıkta, sezdirtecek kadar konuşmaktır*.

Didaktik eserler yazmış olan şairlerin kullandıkları benzetmelerin gülünçlüğü, şiir anlamında kofluğundan ileri gelir. Zira uyandırılmak isteneni doğrudan doğruya söylemenin daha güzel şekilleri vardır. Herkesin söyleyip durduğu bir şeyi yazmak için heceleri yeni yeni tarzda dizmeye çalışarak, bu kadar zaman geçirmiş olmasından dolayı ona acınır. *Orijinal ve kişisel olmak için ne yapmalı..? Orijinallik durmak bilmeyen çalışmayla mı kazanılır..? Az ve öz söylemek, sözü kısaltmak, az sözle çok şey anlatmak sadece bir nitelik midir..? Sayısız miktarda kelime kullanmak, aklına gelen bütün kelimeleri ipliğe tesbih dizer gibi dizip, bir cümleye onlarca sıfat yığmak alışkanlığına kendini kaptırmış diye kötülemek mi gerekir..?*

Az ve öz söylemek, bazen dik başlı, hayal edip zihinde canlandırma meziyetidir. Ahenk ise daha nadir bulunan üstün bir vasıftır. *Tasvir nesnelere canlı bir surette*

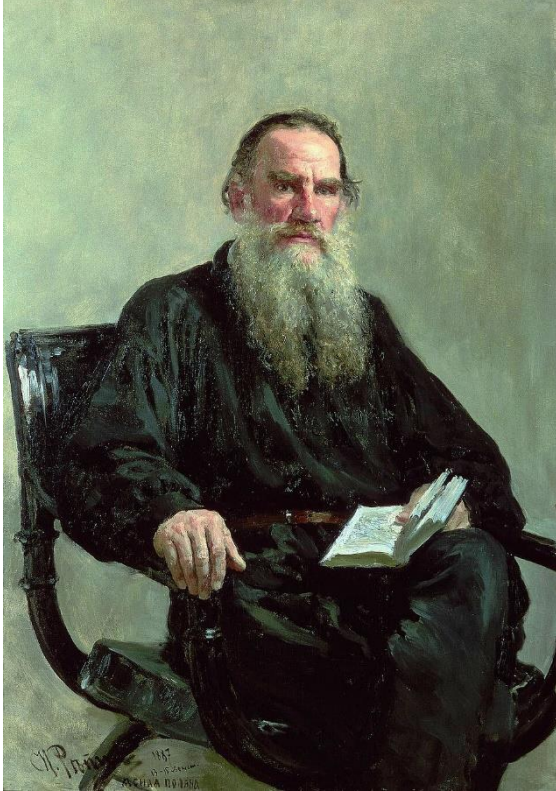
anlatılmasıdır. Zihinde canlandırmanın orijinal olabilmesi için nesnenin, sanatkarane bir biçimde göz önünde şekillendirilebilmesiyle mümkündür. *Edgar Allen Poe'nun* şiirleri *Mallarmé* tarafından çevrilince, aslının bile sahip olmadığı derecede esrarlı ve belirgin bir hayat kazandılar. *Üslubu incelerken ancak aynı dilden ve aynı devirden olan metinlerin karşılaştırılabileceklerini görmemiz gerekir*. Elli yıl geçtikten sonra bir üslubun orijinallik derecesini ölçebilmek çok güç bir iştir. Bunu yapabilmek için bütün değerli kitapları ve yayınları tarihi sırasıyla okumuş olmamız beklenir.

Bu mümkün olmazsa, o eserlerin yaşadığımız zamana bıraktığı etkilerden bazı nüansları anlayabiliriz. Sonuç itibariyle bir eser hakkında zamanında ileri sürülmüş değerlendirmelere az çok inanılabilir. Edebiyatın ve bütün sanatların, el yordamıyla herkesin anlayabileceği bir seviyeye indirilmesi yerine, Himalaya'nın üzerine çıkarılmış olsaydı daha bilgece bir harekette bulunmuş olurdu. *Bununla beraber sır denilen şey yoktur. Yazar olabilmek için kendi sanatının tabii yeteneğine sahip olmak, bu zanaatla durup dinlenmek nedir bilmeden meşgul olmak ve her sabah biraz daha nura doğru koşmak için bütün insani duyguları tatmak gerekir*.

Zihinde canlandırma yapabilmek sanatına gelince ; bunun kesin bir surette bütün edebi kültürden bağımsız olduğunu bilmeliyiz. Zira en güzel en hakiki ve en cesurane hayallerin her gün kullandığımız içgüdünün (sevk-i tabinin) yüzlerce yıllık verimi olan kelimelerin, "o an"ın ve "o zamanın" bahçesinde, kendiliğinden açmış çiçekleri olduğuna inanmak gerekir. Çoğu zaman insanı daha mükemmel yapmaya zorlayan şeytan, birçok zekâları tedirgin etmiş ve kısırlaştırmıştır. *İnsanın kendini yargılayamaması da hakikaten büyük bir bedbahtlıktır*. Dehasına körü körüne uyan bir kimseyle kendisini geliştirdikten sonra, yaptığını kontrol eden bir kimse olmak arasında bir seçim yapmak, kimin haddine düşmüştür.

Üslubun farklı nitelikleri vardır. *Akıcı,, bayağı, belgin, canlı, çocuksu, estetik, hoyrat, özensiz, özentili, parçalı, pitoresk (resimsi)*

renkli, süslü, sürükleyici, yalın, yapma, yüce, zarif, zengin, samimi. Büyük romancılar arasında **Flaubert**'in ve **Tolstoy**'un birer üslup meraklısı oldukları biliniyor. **Tolstoy**'un 1800 sayfalık “*Savaş ve Barış*” (*Harp ve Sulh*) romanını eşi, Sofya Andreyevna'nın tam yedi defa el yazısıyla baştan sona yeniden kaleme aldığı söylenir. Tolstoy'un bazı tek sayfalık bölümler üzerinde yaptığı sayısız eskizler bu hesaba dahil değildir. Tolstoy'a ait 22 bin belge, onun sayesinde bugünlere gelmiştir. Bu elbette bir yaratılış ve titizlik meselesidir. Hastalık değilse tabi.

Lev Tolstoy

Mehmet Kaplan, “Türk şiirinde Türkçeyi bütün hassasiyetiyle idrak eden ve şiirlerinde uygulayan şair **Yahya Kemal**'dir” der. Ebediyete uzanan şiir dili, geçmişle gelecek arasında köprü olabilecek yaşayan kelimelerle oluşturulabilir. Her kelimenin anlamı, etkisi ve çağrışımı farklıdır. Kelimelerin hakiki değerini, zevkini, tadını kavrayamayanlar hafızalarda iz bırakacak, yaşayan dilin sırrına eremezler. Milli ruhun kaybolmaya yüz tuttuğu bir dönemde, eski şiirden yeni şiire geçerken kelimelerin ruhunu, sesini ve duygusunu hiç kaybetmeden mısralara aktaran bir büyük şairimizdir **Yahya Kemal**. Güzellik daima hakikatten daha

tesirlidir. **Yahya Kemal**, dilimizi bir daha hiç ölmeyecek şekilde yeniden diriltmiştir. Bugün geçmiş asırlarımızın en güzel tarafları, onun mısraları sayesinde hatıramızda yaşamaktadır. *Dil ve üslup güzelliği bakımından onun bulunduğu ölçü, geçmişten geleceğe Türk edebiyatının ana omurgasını oluşturmuştur.*

Ahmet Hamdi Tanpınar, **Yahya Kemal**'in şiirinden, dilinden ve üslubundan bahsederken şöyle der. “Yahya Kemal dilin mükemmeliyet imkanlarını en son sınırına kadar yoklamış, tartmış ve bulmuş olan adamdır. **Baki** ve **Nefi**'den sonra Türkçe'nin hâkim şairi odur. Onun “*Deniz ve Açık Deniz*” şiirlerinde insan sesiyle, okyanusların uğultusu adeta yarış ederler. Melankolisini, ızdırabını bu kadar geniş çığlıklarla haykıran bir şairi anlatmak için “*dev*” kelimesinden başka sıfat bulunamaz. Onun şiirlerindeki güzellik, çıplak bir güzelliştir. Bu büyük adamın içinde eski bir heykeltraş ruhu vardır. Dili bir mermer kitlesini yontar gibi geniş ve cesur hamlelerle işler.

Söze mermerin ve tuncun sağlamlığını verir. Hiçbir şairimiz onun kadar geçmiş devirlerin zevk ve dehasını istediği zaman kendisinde hazır bulmamıştır. Zaman, onun zengin kafiyelerine ve geniş ritmine, asırların üstüne kapattığı siyah abanoz kapılarını derhal açar. Çünkü bilir ki ba'sü ba'd-el mevtlerin efendisidir. Müzik gibi şiirin de en güzel ve en asil anları, bizi sonsuzlukla karşılaştırdığı anlardır. **Pascal**'ın dediği gibi şiir ;“*iki sonsuzluk arasında baş dönmесidir.*” Denizle insan ruhu arasındaki baş döndürücü uygunluğu ilk bulan şair **Baudelaire**'dir. “*Hür adam denizi seveceksin*” diyen şair, bu iki sonsuzluğun “*surnaturel*” anlamda göz göze geldiği esrarlı bir alemdir.

Türk şiirine denizi getirerek sonsuzluğu ruhumuzun aynası yapan ilk şairimiz Yahya Kemal'dir. Denizi aramak ve görmek, basit ve geçici heyecanların yerine eş değeri ancak ölüm olan kâinatın yani sonsuzluğun şiirini aramak şüphesiz ki bir değerdir. Fakat şairin esas vazifesi ruhun bu kısa şimşeklenme anını göze, kulağa ve her türlü duyguya hitap eder bir şekilde tercüme etmesidir. Bu “bin başlı ejder'i” dil gibi şekilsiz, seyyal bir maddede bütün değişimleri

ve talihleriyle beraber bir arada tutabilmek...

Yahya Kemal üslubunun ustalığı buradadır.

Yahya Kemal klasik bir şairdir. Bir şeklin adamıdır ve daima olgunluğun ve güzelliğin peşindedir. Güzellik mazeret kabul etmez. Her sanat eseri kendi olgunluğuyla ölçülür. Yıllarca sesi milletimizin nabzı olan,

*Eğer mezarda, şafak sökmeyen o zindanda,
Cesed çürür tahayyül kalırsa insanda,
Cihan vatandan ibarettir itikadımca,
Budur ölümden benim çerçevem muradımca.*

Yahya Kemal Beyatlı

Yahya Kemal, şiirin bütün görünmez (soyut) kıymetlerine rağmen hayatla olan

*Körfezdeki durgun suya bir bak göreceksin
Geçmiş gecelerden biri durmakta derinde
Mehtap iri güller ve senin en güzel aksin
Velhasıl o rüya duruyor yerli yerinde*

Yahya Kemal, eski dili en güzel tarafıyla alıyor ve onunla çok yeni ve Avrupalı imajları içine alan şiirler yazıyordu. Kendisinde

bize bizi tanıtan ilhamında, vatanımızın manevi yüzünü seyrettik. O, dehamızın en güzel aynasıdır. Dilimizin büyüğü, bahçelerimizin gülleri, mevsimlerimizin sırrı ondadır. Değerlerimizin dalgaları, füsunlu boğaz, cefalı Anadolu, tarihimizde ve vatanımızda akan nehirlerin ahengi, dağlarımızın rüzgârı, hep onda kendini buldular.

ilgisini bulmuştur. Yaşayan dil... Bundan sonra gelecek şairler bu gerçeği benimsedikleri nispette şairdirler ve şair olacaklardır. **Yahya Kemal, okul, üslup, tarz anlayışlarının üstünde yalnız bir hakikatle şiirini yazdı.** Bu onda adeta içinden gelen bir kudretti. Eski dil içinde aynı gücü, aynı aydınlık karanı gösterdi. O, dilin saf ve keskin şuuruna sahiptir. **Baki, Nef'i, Naili, Nedim ve Şeyh Galip'te** esas olan şey "nağme"dir. **Yahya Kemal, Abdülhak Hamid'in ve Tevfik Fikret'in** bir türlü anlayamadıkları "nağme"yi, Türk şiirine yeniden kazandıran adamdır. Hakiki şair, sözü daha iyisi fikri kanatlandırır. **Yahya Kemal'de** her şey kanatlıdır.

Şiirin güzelliği, kelimeyi adeta sada, ses kıymetleri halinde kullanmasında ve bunu yaparken bize herhangi bir boşluğu göstermemesindedir. **Yahya Kemal'in sanatının baş sırrı Türkçeyi iyi bilmesidir.** Hiçbirimiz Türkçeyi onun kadar sevmedik. Türk şiirinin biricik deniz şairidir. Hiçbir şairimiz ve ressamımız bu tehlikeli ve güzel varlığı "bin başlı ejder"i onun kadar güzel anlayıp, tasvir etmemiştir. Onun asıl özelliği sonsuzluk aşkıdır.

mükemmeliyete ulaşmış bir tarih anlayışı ve geniş bir bilgi ve birikimi vardı. Bir devri

anlamak için kendi zevkinden başka müracaat edebileceği bir çare olmadığını biliyordu.

*Dil uyur mest olarak yar-i dilara söyler
Gül susar şerm ederek bülbül-i şeyda söyler*

Yahya Kemal Fransa'da Yunan asıllı Fransız şairi Moreas ile yakın dostluğu vardır. Moreas bir sohbeti esnasında "ana dili olmayan Fransızca'da ne zaman kendisini şair bulduğunu sordukları zaman; "dili duyduğum zaman" der. *Yahya Kemal*, bir şair için en birinci şart olan, dilin dehasını bilerek memleketine döndü. Onun bulduğu Türkçe ne sokakta ne de evde konuşulan Türkçeydi. Bu yüksek deha eski şairlerimizdeydi. Ayrıca şiire dair meselelerle, ona yabancı olan konuları birbirine karıştırmakla bir millete iyilik yapılmış olmaz. Gündelik olaylar geçer ve hatıra olur. Bir devir bazen bütün ihtişamıyla, ızdırabıyla, hapsedilmiş arzularıyla bütün bu şeylerden hiç bahsetmeyen bir mısırada yaşar. Bu basit hakikatleri en sağlam bir dille tam zamanında söylemek *Yahya Kemal'e* nasip oldu.

M. Teste. "bulmak bir şey değildir, asıl mesele bulduğunu kendine ilave etmektir" der. "Şüphe daima gizli bir kanaat taşır." *Valery*, şiirin izahını dilde buldu. *M. Teste* "yazmak her şeyden önce en sağlam ve en gerçekçi bir biçimde bir dil makinası kurmaktır" der. *Valery*, bu mısırası ile zekâ denen yeteneğin benzeri olmayan bir güzelliği ilk defa ortaya koyan sebep olduğunu kabul ediyordu. Zekânın asıl malikanesine sanat dediğimiz mükemmeliyeti açamazdı. Ortada bu yükleri yüklenecek, bütün karanlıkları tasvir edecek

*Gök yeşil, yer sarı, mercan dallar
Dalmuş üstündeki kuşlar yad'a
Bize bir zevk-i tahattur kaldı
Bu sönen gölgelenen dünyada*

Cenab Şehabettin, tabiatta insan ruhuna benzer bir ruh, bir kâinat ruhu olduğunu düşünür. Şiirlerinde resim ve musiki iç içedir. Bu anlayış üslubuna da doğrudan yansır. Sadece düşünce ve duygu ile kompozisyon yazılamaz. İnsan ruhu karmakarışıktır. Ona ancak güzel sanatlar şekil verebilir. *Elhan-ı Şita* şiirinde kış

sadece "dil" kalıyordu. Bu yolda ilk ve yalnız değildi. *Edgar Allen Poe* ve *Baudelaire* ana fikri bulmuş, tespit etmişlerdi. *Mallarme'nin* sanatında da dilin büyük bir önemi vardı. O da sanatın sırrını kelimeler ve onların ilişkilerinde buluyordu. Şiirde mutlak güzellik peşinde koşmak gerekiyordu."

Kelimeler ve onların arasındaki münasebetler, onların zenginlikleri, telkin kudretleri, terkiplerden doğacak güzellikler, güç, tesir vasıtaları, musiki, ahenk, ritim, tarz, üslup kelimelerin ve dilin bağlı olduğu dilbilgisi kuralları eski güzel söyleyiş usulleri ve oyunları... *Valery'e* göre ; şiir zekânın bir oyunudur. Bütün oyunlar gibi gayesini yalnız kendinde bulur. Nesirle arasındaki fark buradadır. Nesrin ilgisi daima kendisinin dışındadır. Fikir bir şiirde meyvenin lezzeti içinde gizli bulunmalıdır.

Ahmet Haşim'in üslubu gerçeklerin dışına çıkma arzusunun bir ifadesidir. Onun şiiri, görüneni silmek, eritmek, yumuşatmak üzerine kuruludur. Şiir güneşin batmasıyla başlar. Yollar anlamını kaybeder. Görünenin yerine görünmeyeni, gerçeğin yerine hayali koyar. Güzel Sanatlar Akademisi'nde estetik hocalığı yapmış olan Haşim, pitoresk bir ressam üslubu ortaya koyar. Renk ifade eden kelimeleri çok kullanır. Onda çizgiden çok renkler birbiriyle kaynaşır. *Ahmet Haşim*, "şair ne bir hakikat habercisi ne bir belagatli insan ne de bir vaz-ı kanundur. Şairin dili nesir gibi anlaşılacak için değil fakat duyulmak üzere vücut bulmuş"tur. Şiir açıklamaz, mesaj vermez, öğretmez sadece hissettirir der.

manzarası durağan değil hareketlidir. *Cenab Şehabettin*, karların yağışını müzikal bir özellik verir. Şiirinin ismi kış musikisidir. Şiirde resim, müzik ve şekil diğer ahenk unsurlarıyla birleşir ve insana kaybolan saadetin hüznünü yaşatır. Şekil ve üslup iyi işlenmiş, muhtevaya önem verilmemiştir.

*Bir beyaz lerze, bir dumanlı uçuş,
Eşini gaib eyleyen bir kuş
gibi kar
Geçen eyyam-ı nevbaharı arar...
.....
Sen açarken çiçekler üstünde
Ufacık bir çiçekli yelpaze
Na'sın üstünde şimdi ey mürde
Başladı parça parça pervaze
karlar
Ki semadan düşer düşer ağlar!*

Necip Fazıl'ın şiirlerinde ahenk, duygu, şekil, tarz, dil ve üslup farklı bir özellik gösterir. Üslubunun inceliklerini şiirine dair yazdığı poetikasını anlatırken farketirir. Şiirlerinin dini, tasavvufi, ulvi ve metafizik bir muhtevası vardır. Şiirlerini *Necip Fazıl*, şiirlerini daha zengin, daha değişik bakış açısıyla yazar. Fikirlerini, zarafet, estetik, biçim ve akıcı bir üslupla yoğurup hissettiren büyük bir dil ustasıdır. Şiir anlayışını “poetika” başlıklı bir manifestoyla açıklar. *Estetik manasına gelen poetika*, ilk defa *Aristo* tarafından kullanılmıştır. *Şiir sanatı, şiir hikmeti ve şiir bilimi* gibi anlamları vardır. 1934 yılından sonra

Necip Fazıl Kısakürek

tasavvufa yönelen *Necip Fazıl* otobiyografik değerlendirmelerinde kendisini “*mistik şair*” olarak tanıtır. Şiirlerinde derin tasavvufi konular mistik İslami temaları işlemiştir. Orhan Okay’a göre; *Necip Fazıl'ın “poetikası” Ahmet Haşim ve Orhan Veli* gibi bir eleştiriye karşı yazılmamıştır. 1934’ten sonra yazdığı şiirlerinde cemiyet meselelerini de ele alır. *Necip Fazıl öncelikle bir şairdir. Şairliği meslek haline getirmiştir.*

Necip Fazıl’a göre şair, gözle görülmeyen alemi kurcalayan bir çilingirdir. İlim ve sanat, insanın yaratılışının ilk gayesi “*gaibi*” (*görünmeyeni*) araştırmaktır. Bu işi şairler yapabilir. *Necip Fazıl'ın* şiiri bir sonsuzluk arayışıdır. Ancak bu akılla değil, sezgi, duygu ve ilhamla yapılabilecek bir arayıştır. Ona göre; “*şairin iç nefesiyle, dış kalıbı*” birbirini tamamlamalı, “*şairde şairin ne söylediğinden çok, nasıl söylediğine*” bakılmalıdır. *Üslup şiirin vazgeçilmez unsurudur. Üstad, Necip Fazıl Kısakürek'in* Türkçemizin şaheseri olarak kabul edilen “*Geçen Dakikalarım*” şiirinde bu özelliklerin tamamı görülür.

*Kimbilir nerdesiniz,
Geçen dakikalarım
Kimbilir nerdesiniz?*

*Yıldızların korkarım,
Düştüğü yerdesiniz,
Geçen dakikalarım?*

*Acaba tütsü yaksam,
Görünür mü yüzünüz?
Acaba tütsü yaksam?*

Siz benim yüzümsünüz

*Eğilip suya baksam,
Görünür mü yüzünüz..?*

Faruk Nafiz Çamlıbel'in, sade, anlaşılır ve lirik bir üslubu vardır. Halk şiirinin söyleyiş güzelliğini modern şiire taşımayı başarmıştır. Hece ölçüsünü ustalıkla kullanmış şiirlerinde ritim ve ahenk unsurlarına büyük önem vermiştir. Anadolu'nun step manzaralarını, çobanların hayatını, köylerimizin panoramasını gerçekçi bir bakış açısıyla anlatmıştır. Ona göre şiir sadece aydın kesimin anlayabileceği karmaşık bir sanat dalı olmamalı, halkın da anlayıp zevk alabileceği bir forma sahip olmalıdır. Faruk Nafiz'in yanık üslubunun ortaya çıkmasında, 1922 yılında daha 24 yaşındayken, Kayseri Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak tayin edilmesinin büyük etkisi vardır.

Anadolu'nun savaştan yorulmuş, bitap düşmüş, çaresizlik ve perişanlık içinde hayata ve toprağa tutunan suskun insanının içindeki acıyı keşfetmiştir. Anadolu insanın

Faruk Nafiz Çamlıbel

sadeliği, içtenliği sabrı ve yaşadığı zorluklar, yüreğinde travmalara sebep olmuş, ruhunda hissettiği bu duygular onun şiirinin ve üslubunun şekillenmesinin temel taşlarını oluşturmuştur. "**Sanat**" başlıklı şiirinde;

*Başka sanat bilmeyiz, karşımızda dururken
Yazılmamış bir destan gibi Anadolumuz,
Arkadaş biz bu yolda türküler tuttururken
Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz..!*

Bu başkaldırı, bu söyleyiş, bu üslup, Cumhuriyet'in ilk yıllarında bütün Türkiye'de büyük bir yanık uyandırır. "*Memleket, vatan, gurbet ve memleket sevgisi*" aydınların Anadolu'yu yeniden keşfetmelerine sebep olur. **Faruk Nafiz Çamlıbel**, *Han Duvarları* şiirinde de Anadolu coğrafyası, Anadolu insanı ve şair

vardır. Adana'dan Kayseri'ye at arabasıyla üç günde giden şair, gördüğü bütün manzaraları en küçük teferruatına kadar anlatır. Milletimiz, uzun yıllar bu şiirin tesiri altında kalmış, "**Han Duvarları**" en çok okunan şiirlerin başında yerini almıştır. *Bu muhteşem üslubun kudretini buralarda aramalıyız.*

.....
*Bir deva bulmak için bağrındaki yaraya
Toplanmıştı garipler şimdi kervansaraya.
Bir noktada birleşmiş vatanın dört bucağı,
Gurbet çeken gönüller kuşatmıştı ocağı.*

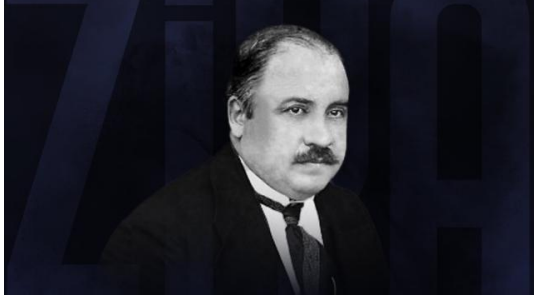
Faruk Nafiz'in şiirlerindeki samimi duyguları, redifleri ve kafiyeleri ustalıkla kullanması, şiirlerinde seslere verdiği değer, akıcı üslubu, kelimeleriyle Anadolu insanının ızdırabını hissettirmesi, Anadolu coğrafyasının

panoramasını bir resim gibi çizip gözler önüne sermesi, yeni bir şiir dili meydana getirmiştir. **Çoban Çeşmesi** şiiri de kavuşamayan aşıkların yanık bir türküsü gibidir.

*Derinden derine ırmaklar ağlar,
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi,
Ey suyun sesinden anlayan bağlar
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi
.....
Leyla gelin oldu, Mecnun mezarda,*

*Bir susuz yolcu yok şimdi dağlarda,
Ateşten kızaran bir gül arar da
Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi*

*Ne şair yaş döker ne aşık ağlar,
Tarihe karıştı eski sevdalar,
Beyhude seslenir, beyhude çağlar,
Bir sola, bir sağa çoban çeşmesi...*

Ziya Gökalp

Üslup yazımını **Ziya Gökalp**'in, folklor ve kültür ayrımını dair şu sözleriyle bitirelim. *“Gelişmiş milletlerin kültürü, gelişememiş milletlerinse folkloru vardır. Folklor malzemesi*

işlenmedikçe kültür haline dönemez. Bugünün iletişim vasıtaları folklorun saflığını öldürmüştür. Artık Anadolu'yu, yüksek kültür ve sanat eserlerinin ortaya çıktığı bir yer olarak görmek gerekiyor.”

Kaynakça; Ahmet Hamdi Tanpınar, Edebiyat Üzerine Makaleler, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1977. / Mehmet Kaplan, Kültür ve Dil, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2014. / Mehmet Kaplan, Şiir Tahliller, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1978. / Rene de Gourmont, Fikir Üretimi, Batı Klasikleri, Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul, 1991.

